

ادبیات کودک در چین؛ گذشته و حال

O نویسنده: دکتر لاینو هو، بی بیگ بین [و دیگران...] Dr.Laino Ho

O ترجمه، تألیف و تلخیص: مینا اخباری آزاد

چکیده:

این مقاله، بررسی منتقدانه‌ای است از ادبیات کودک در کشور چین؛ با توجه به انقلاب چین. در این جا، ادبیات برای کودکان در چین باستان و مدرن بررسی می‌شود. کودکان در زمان‌های دور (در دوران باستان) از ادبیات بزرگسال بهره و لذت می‌جستند؛ ادبیاتی که بیشتر به رویدادهای تاریخی، آن هم از نوع عاشقانه و ماجراجویانه می‌پرداخت. اما در فضای پس از انقلاب، ادبیات چین که از غرب تأثیر پذیرفته بود، از داستان‌های فانتزی و شخصیت‌پردازی‌های حیوانی استفاده می‌شد. در چین معاصر، نوع داستان‌های کوتاه، عامه‌پسندتر است و داستان‌های واقعی به ندرت یافت می‌شود. با وجود این، چین کشوری است که سطح ادبیات کودک در آن جا به کیفیت بسیار بالایی رسیده است. کتاب‌های مصور کودکان در چین، به دلیل استفاده از تکنیک‌های مختلفی که برای تصویرگری از آن‌ها استفاده می‌شود، مانند سبک نقاشی کلاسیک چینی، کیفیت بسیار مطلوبی دارند. از سوی دیگر، سبک روایی داستان در کتاب‌های مصور که شامل داستان‌های کوتاه است، فضای داستانی چندان مناسبی برای کودکان ندارد. داستان‌هایی که در این بین از موفقیت بیشتری برخوردار بوده‌اند، از نویسندگان کشورهای دیگر مثل هنگ کنگ و تایوان است.

ادبیات معاصر چینی هنوز هم جنبه آموزشی دارد، ولی حرکتی را به سوی داستان‌های تخیلی ماجراجویانه آغاز کرده است.

ادبیات کودک در امپراتوری چین

چین، علی‌رغم قدمت ۴۰۰۰ ساله خود و غنی بودن تمدن در زمینه هنر و علوم انسانی، ادبیات خاصی برای کودکان نداشته است. تنها در قرن بیستم و به خصوص سال‌های اخیر، این سیاست در پیش گرفته شد که ادبیات کودک، به گونه‌ای کاملاً تخصصی برای کودکان چاپ شود تا بتواند به نیازهای مطالعاتی کودکان پاسخ دهد. قبل از این، کودکان چینی فقط از ادبیاتی بهره می‌بردند که برای بزرگسالان نوشته شده بود و این امر هم چندین دلیل مختلف داشت:

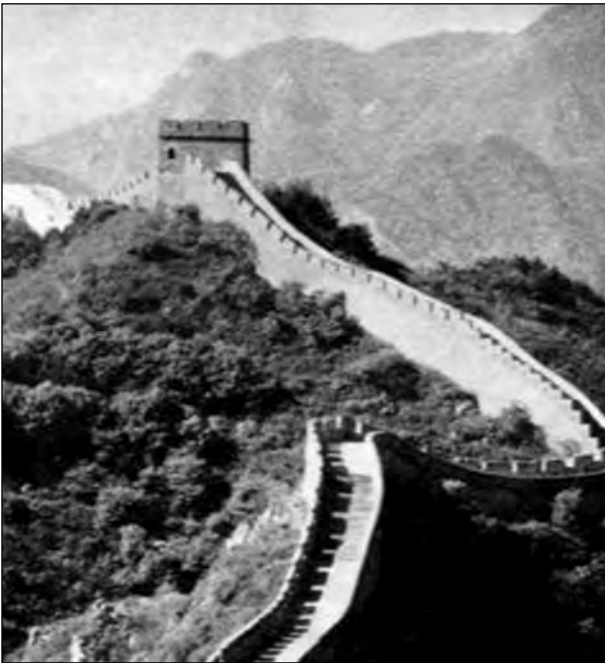
اولین نکته این که ادبیات چینی، بخشی از یک سنت شفاهی بود. کودکان چینی را از سنین بسیار کم، با تعداد بی‌شماری از افسانه‌ها، ادبیات اساطیری، قصه‌های عامیانه و داستان‌های کوتاه درباره صفات خوب چینی‌ها و نکته‌های بسیار پیچیده اخلاقی و به همان نسبت داستان‌های کلاسیک عاشقانه، داستان‌های پرماجر، عرفانی، فوق طبیعی و حتی داستان‌های جنایی و پلیسی آشنا می‌کردند.

این داستان‌ها توسط بزرگ‌ترها و بیشتر برای سرگرم کردن کودکان نقل می‌شد، ولی اغلب دلایل و انگیزه‌هایی را که در پس نمایش‌های فستیوالی وجود داشت، برای بچه‌ها توضیح می‌دادند.

کودکان می‌توانستند آثار ادبی ارزشمندی مانند شعرها، سرودها، وقایع تاریخی، آثار فلسفی، نکات اخلاقی و مراسم و آیین‌های عبادی را از آثار برجسته کنفوسیوس حفظ کنند.

«آنا لکتس»، مجموعه‌ای از درس‌های اخلاقی بود که در دوره کنفوسیوس (بین سال‌های ۵۵۱ الی ۴۷۹ بعد از میلاد مسیح (ع)) تدریس می‌شد و نمونه‌ای از ادبیات کلاسیک است که خواندن آن برای بزرگسالان نیز بسیار مشکل بود، چه برسد به کودکان. با وجود این، کودکان در چین باستان، تنها از این متن‌ها به عنوان دروس ادبی بهره می‌بردند.

به غیر از آثار کلاسیک کنفوسیوس، ادبیات چینی از قرن پنجم قبل از میلاد، عمدتاً براساس حوادث (رویدادها) و شخصیت‌های تاریخی، بیشتر براساس داستان‌های عاشقانه، آن هم از نوع تخیلی، بنا شده بود. به طور مثال، خاندان معروف کین^۱ (۲۰۷ الی ۲۲۱ قبل از میلاد) و اولین امپراتوری چین، کین شی هوانگ^۲ که به دلیل احداث دیوار بزرگ چین معروف است، منبع بسیاری از قصه‌های عاشقانه درباره قهرمانی و شرافت بودند. مشابه آن دوره جنگ‌های سلحشورانه (۲۲۱ الی ۴۸۰ قبل از میلاد)، منبع قصه‌های حماسی است. به طور مثال، داستان عاشقانه سه امپراتوری^۳، مرزآبی^۴ یا مردان باتلاق^۵، از این نمونه داستان‌ها هستند. رواج بودائیسیم در قرن هفتم، داستان‌های بسیاری را درباره

گرچه ادبیات کودک در چین، با استقبال عظیمی روبه‌روست و به عنوان یک گونه ادبی، جایگاه خود را به دست آورده است، بیشتر آثاری که امروزه به چاپ می‌رسد، شامل داستان‌هایی است که از ادبیات غربی الگو گرفته‌اند

صورت نمی‌گرفت. در جامعه چین، اغلب با کودکان مثل بزرگسالان رفتار می‌شد و کودکان، همان وظایف افراد بالغ را به عهده داشتند و تحصیل (تعلیم و تربیت) برای کودکان طبقه مرفه، فقط وسیله‌ای بود تا آنها بتوانند از عهده امتحان سازمان‌های دولتی برآیند.

ادبیات کودک در قرن بیستم

اصطلاح «ادبیات کودک»، فقط در ابتدای قرن بیستم مطرح شد؛ یعنی زمانی که چین مورد تهاجم قدرت‌های غربی قرار گرفت و ظلم بسیاری از جانب غرب، در حق چین روا شد. این موضوع موجب شد تا افراد تحصیل کرده چین، تلاش همه جانبه‌ای برای اصلاحات انقلابی انجام دهند. بدین ترتیب امتحانات سازمان‌های دولتی برچیده شد، آموزش زبان بومی آغاز و سیستم تدریس در مدارس، از آمریکا الگو برداری شد.

می‌توان گفت که ادبیات کودک چین، در صنعت چاپ کتاب‌های چینی تا مدت‌ها پس از انقلاب چین، یعنی سال ۱۹۱۱ که پایان حکومت سلطنتی بود، ظهور پیدا نکرد. حتی در آن زمان هم انتشار کتاب‌های کودک، به ترجمه آثار قصه‌های پریان، مانند داستان‌های گریم^{۱۲} و آندرسن^{۱۳}، افسانه‌های ازوپ^{۱۴} «شب‌های عربی» (Arabian nights) [هزار و یک شب] محدود شده بود. اصطلاح تونگ‌هوآ^{۱۵} (داستان‌های کودک)، برای اولین بار در همین دوره به کار رفت و شیفتگی نسبت به ادبیات غربی، چه در زمینه کودک و چه در حوزه بزرگسال، تا به امروز هم ادامه دارد.

ادبیات کودک را به آثار کارشناسان برجسته (مشهور) آموزش و پرورش، مانند لوکسان^{۱۶} (۱۸۸۱-۱۹۳۶) نسبت می‌دهند؛ شخصی که اولین مترجم آثار غربی، مبتکر تفکر تخصصی نوشتن برای کودکان و احیاکننده تصاویر چاپ چوبی

راهب‌های چینی که در حال مسافرت به هند بودند تا در جست‌وجوی کتاب مقدس برآیند، رواج دارد. داستان این سنت شفاهی در امپراتوری چین، توسط قصه‌گویان حرفه‌ای نقل می‌شد که حرفه خود را تا به امروز نیز حفظ کرده‌اند. برای کودکان عادی بود که بزرگ‌ترها را در مکان‌های عمومی، مانند فروشگاه‌ها و چاپخانه‌ها همراهی کنند.

این سنت شفاهی، در طی «دوران سانگ»^{۱۷} (۹۶۰-۱۲۷۹)، به صورت حرفه‌ای کاملاً تخصصی درآمد. گرچه مخاطب این نوع قصه‌گویی بیشتر بزرگسالان بودند، با این همه به دلیل سبک ساده داستان‌گویی، مورد توجه کودکان نیز قرار می‌گرفت. این حکایت‌ها از نظر قافیه بسیار غنی بوده و اغلب روی صفحاتی از بامبو، طبل‌ها و یا سنج‌ها نوشته می‌شد و در نقل آن‌ها، دو یا سه وسیله موسیقی استفاده می‌شد؛ به نحوی که نیمی قصه‌گویی و نیمی آوازخوانی بود.

علاوه بر آن، کودکان چینی امکان تماشای نمایش‌های فضای باز را در جشن‌ها و بازارها داشتند. نمایش‌ها و اپراهای بسیاری توسط هنرمندان به اجرا درمی‌آمد که بر مبنای داستان‌های کلاسیک مشهور چینی بود؛ مانند داستان عاشقانه اتاق قرمز^{۱۸} و یا داستان تاریخی هوآ مولان^{۱۹}. در آموزش‌های رسمی، کودکان آثار برجسته کنفوسیوس^{۲۰} را فرا می‌گرفتند تا بعدها مبنایی باشد برای به دست آوردن مشاغل رسمی در سازمان‌های دولتی. کودکان با روشی قدیمی، این درس‌ها را فرامی‌گرفتند و بدون درک مطالبی که می‌خواندند، فقط آن‌ها را حفظ می‌کردند. کودکانی که به مدرسه می‌رفتند، سفر به غرب^{۲۱} را می‌خواندند که براساس یک مسافرت مشهور نوشته شده و مجموعه‌ای است از داستان‌های فانتزی (تخیلی)، فوق طبیعی، شیطانی و هیولایی با تأکید بر ارزش‌های اخلاقی. گرچه بزرگسالان می‌توانند این رمان‌ها را به عنوان داستان‌های تمثیلی (نمادین) بخوانند، کودکان از مطالعه این رمان‌ها به عنوان داستان‌های ماجراجویانه لذت می‌برند، داستان‌هایی که در آن‌ها خوبی بر بدی پیروز می‌شود. از سوی دیگر، آثار کلاسیک، مانند داستان «اتاق قرمز» که در دوران کین (مانچو)^{۲۲} (۱۶۴۴) الی ۱۹۰۸ نوشته شده و شرحی است از زندگی اجتماعی خانواده‌ای چینی از طبقه اشراف در قرن هفدهم، می‌تواند به دلیل برخورداری از داستان عاشقانه و غم‌انگیز قهرمان اصلی داستان، برای کودکان جالب باشد.

دلیل دیگری که مطالعه ادبیات بزرگسال را برای کودکان لذت بخش می‌کرد، سبک قصه‌نویسی (داستان سرایی) آن است. از آنجا که منبع این داستان‌ها شفاهی بود، به همان سبک داستان سرایی قصه‌گویان حرفه‌ای نوشته و ثبت می‌شد. در واقع، این داستان‌ها نوعی ادبیات محاوره‌ای (گفتاری) بود و قصه‌گویی که در بازار قصه می‌گفت، همیشه با این مسئله مواجه بود که بتواند تماشاچسانی را که مدام در حال رفت و آمد بودند، سرگرم کند. در واقع، قصه‌گو مردی بود بی‌سواد و در عین حال فوق‌العاده هوشمند. مشخصه ساختاری طرح این داستان‌ها، وجود پراکندگی‌های مختلف در آن بود. رمان‌های کلاسیک، مانند مرز آبی و داستان عاشقانه سه امپراتوری، برای پیشبرد طرح داستان بیشتر بر گفت‌وگوی بین اشخاص متمرکز می‌شد و هیچ نوع هوشمندی از نوع روان‌شناسی، در ذهن شخصیت‌ها وجود نداشت. همین‌طور سبک داستان سرایی آثار کلاسیک ادبیات چینی، بیشتر واقعی (عینی) و فاقد جنبه شخصی است که به روشی روشن و قابل فهم، حقیقی و به ظاهر بدون احساس، در نوشته‌ها منعکس می‌شود، آن چه بیشتر مطرح است، وقایع یا طرح داستان و شخصیت‌های بی‌شماری است که باعث به وجود آمدن رویدادهای مختلف داستان می‌شوند و این دلیلی است برای این که ادبیات کلاسیک توسط کودکان خوانده می‌شود و مورد استقبال قرار می‌گیرد.

به همین دلیل است که رمان‌های ادبیات کلاسیک چینی، طرفداران بسیاری در میان کودکان دارد و به صورت هنرهای نمایشی اجرا می‌شود، چه به صورت شفاهی و یا نوشتاری، ادبیات چینی به طور فراوان در دسترس کودکان قرار داشت و خوانده می‌شد. بنابراین، کوششی برای نوشتن ادبیات تخصصی برای کودکان

(قالب یا گراور چوبی) بود که بعدها باعث چاپ کتاب‌های تصویری برای کودکان شد. مؤسسه‌ای به نام کامرشیا^{۱۸} پرس در شانگ‌های^{۱۹} که در ۱۹۰۲ تأسیس شد، آثار کلاسیک چینی را برای کودکان بازنویسی و مجدداً چاپ کرد. آثار مشهوری که در این میان به چشم می‌خورد: داستان‌های عاشقانه، جوانمردانه و فوق‌طبیعی که در دورهٔ تانگ^{۲۰} (۶۱۸-۹۰۶) رواج داشت، داستان‌هایی در مورد قتل و دادخواهی، شمشیر بازی، هنرهای رزمی و داستان‌های مذهبی (اغلب داستان‌هایی از بودا) از دورهٔ سانگ^{۲۱}، داستان‌هایی دربارهٔ عشق و روابط نامشروع، تاریخی و تاریخی - کاذب، خانوادگی و اجتماعی از دوران یوان^{۲۲} (مغول‌ها) (۱۲۶۰-۱۳۶۸) و داستان‌های چینی دربارهٔ ارواح است. جادوهای تائوئیست^{۲۳} و داستان‌های سحر و جادویی از دوران مینگ^{۲۴} (۱۳۶۸-۱۶۴۴).

یک سردبیر، به نام سان یوکسیو^{۲۵} (سردبیری از سال ۱۹۱۶-۱۹۰۹) از کامرشیا پرس، اولین نویسنده ادبیات کودک در چین به شمار می‌آید؛ آن هم با نوشتن داستانی به نام امپراتوری^{۲۶} بدون گربه. این اولین داستان کودک است که به زبان چینی نوشته شده و دربارهٔ کودکی از طبقه کارگر و گربه‌اش است. گربه باعث می‌شود که شاه، شأن و اعتبار خود را دوباره به دست آورد و قهرمان داستان از کمک هزینه تحصیلی مناسبی برخوردار شود. هم چنان که انتشارات کامرشیا پرس رونق می‌گرفت و داستان‌های کودکان با استقبال روزافزونی روبه‌رو می‌شد، نویسندگان بیشتری ترغیب شدند تا متن‌های برای کودکان منتشر کنند. دو داستان کوتاه مخصوص کودکان که توسط بی‌شنگ تائو^{۲۷} (۱۸۹۴-۱۹۸۸) نوشته شده است، مترسک^{۲۸} (۱۹۲۳) و مجسمه یک قهرمان باستانی^{۲۹} (۱۹۱۳) نام دارند. داستان اول، دربارهٔ جنگ‌های بزرگ فتودالی (زمینداری) پس از انقلاب چین و داستان دوم نمادی است از مقایسه ارزش‌های اخلاقی با تکبر و ادعاهای پوچ طبقه اشراف.

غیرمعمول نبود که در آثار نویسندگان کودک دورهٔ پس از انقلاب، تمایلات سیاسی یافت شود. این زمانی بود که جنگ گول‌های فتودال جریان داشت و طبقهٔ رعایا از اینکه سرکوب می‌شدند، در رنج بودند. نخبگان تحصیل کرده که با حذف امتحانات سازمان‌های دولتی، وجهه خود را از دست داده بودند، مورد تحقیر قرار گرفتند. پس جای تعجب نبود که آنها به سوی مکتب سوسیال - مارکسیسم کشیده شوند. نویسندگانی که آثار خود را در این دوره نوشته‌اند، مانند زانگ تیانی^{۳۰}، نیروی خود را روی نوشتن داستان‌های کوتاه با پیام‌های اخلاقی سنگین متمرکز کردند. اولین رمان بلند مخصوص کودکان، نوشتهٔ «زانگ تیانی»، «لین کوچک»^{۳۱} و «لین بزرگ» نام دارد که داستانی است دربارهٔ دو برادر که وقتی دهکده‌شان ویران می‌شود، از هم جدا و هرکدام به دو خانواده مختلف فروخته می‌شوند. لین بزرگ که پسر خوشبخت‌تری است، به خانواده ثروتمندی سپرده و رشوه‌خوار (عباش و هرزه) می‌شود و فقرا را تحت فشار قرار می‌دهد، اما بعدها بر اثر حادثه‌ای غرق می‌شود و جان خود را از دست می‌دهد. لین کوچک، راننده قطار می‌شود و شورشی را بر علیه کارفرمای ظالم خود رهبری می‌کند و حتی به انقلاب چین می‌پیوندد. پس از این که کمونیست‌ها در سال ۱۹۴۹ بر سر قدرت آمدند، ادبیات غربی به عنوان ادبیاتی رو به زوال در نظر گرفته شد و در طی حکومت کمونیستی که انقلاب مصیبت‌بار فرهنگی دهه ۸۰ را نیز به همراه داشت، از چاپ هر نوع نوشته مبتکرانه‌ای برای کودکان (و بزرگسالان) جلوگیری می‌شد. رژیم کمونیستی، زبان نوشتاری خاصی را برای کودکان و بزرگسالان تحمیل می‌کرد. همه آن‌چه شامل هنر و ادبیات می‌شد، برای مردم بود و بنابراین، نویسندگان مجبور بودند که زندگی کارگران، روستاییان و سربازان را در آثار خود منعکس کنند؛ به همان نحو که مبارزات انقلابی را ثبت می‌کردند. از دهه ۱۹۵۰ تا دهه ۱۹۷۰، حقایق دربارهٔ پرولتاریا (طبقه کارگر) در آثار نویسندگان حرفه‌ای جوان که توسط رژیم کمونیستی تربیت شده بودند، در ادبیات کودک به چشم می‌خورد. در میان این نویسندگان، می‌توان به این «جین جین»^{۳۲}، «هی بی»^{۳۳}، «بائو لی»^{۳۴} و «جی کولین»^{۳۵} اشاره کرد.

با کمبود آثار سنتی (قدیمی، کهن) و موضوع‌های جهانی، نوشته‌هایی با موضوع‌های تبلیغاتی و کیفیت ضعیف، بازار چاپ را به دست گرفت. با مرگ «مائوتسه تونگ»^{۳۶} و زوال و سقوط جلال و جبروت «گنگ چهارم»^{۳۷} در سال ۱۹۷۶، تغییرات عظیمی در مسائل سیاسی و ادبیات کودک به وجود آمد. چاپ کتاب «گلچین ادبیات مدرن کودک چین»^{۳۸} (۱۹۹۰)، خود شاهدهی بر تغییرات تازه در محتوا، روش‌ها و موضوع‌هایی است که اکنون اجازه چاپ آن‌ها داده می‌شود.

ادبیات کودک در عصر حاضر

گرچه ادبیات کودک در چین، با استقبال عظیمی روبه‌روست و به عنوان یک‌گونه ادبی، جایگاه خود را به دست آورده است، بیشتر آثاری که امروزه به چاپ می‌رسد، شامل داستان‌هایی است که از ادبیات غربی الگو گرفته‌اند. نویسندگان اغلب از فانتزی و شخصیت‌های حیوانی در داستان‌ها استفاده می‌کنند. نویسندگانی هم‌چون «جین جین»، «هی بی» و «بائولی» که توسط رژیم کمونیستی تربیت شده بودند، هم‌چنان به نوشتن داستان‌های فانتزی که در دهه ۸۰ به چاپ می‌رسید، ادامه دادند. داستانی مانند «قصه تیره دلپذیر»^{۳۹} که نوشتهٔ «جین جین» است، دربارهٔ دیوی به نام «سیگار کشیدن» و پیامی قوی به خوانندگان جوان، دربارهٔ نتیجه هولناک اعتیاد به سیگار است. نام داستان «بائولی»، «کودک لوس و وزغ»^{۴۰} است که داستان دربارهٔ کودک لوسی است که به دلیل زورگویی و رفتار بد خود، به یک وزغ تبدیل می‌شود. داستان «هی بی»، به نام «لاک‌پشت همه چیزدان»^{۴۱}، دربارهٔ لاک‌پشتی است که وانمود می‌کند خیلی باهوش است، ولی درواقع موجودی تنبل، بی‌فایده و بی‌مسئولیت است که سرانجام غم‌انگیزی پیدا می‌کند. این داستان‌ها از نمونه‌هایی است که با زبانی صریح و موجز، اما با نگرش ضعیف و روان‌شناسانه نسبت به افکار و رفتار شخصیت‌های داستانی و با پیامی مشخصاً دیکته شده، به تحریر درآمده است. استفاده از شخصیت‌های حیوانی، با طرح داستانی فانتزی برای این نسل، حاصل کار نویسندگان جدید است. البته دستمایه‌های اخلاقی، هم‌چنان وقایع اصلی داستان را به خود معطوف داشته است. حتی آثار اخیر نویسندگان جوان داستان‌های کودکان چین، مانند «داستان یک معلم دماغ‌کنده»^{۴۲} (۱۹۸۹)، نوشتهٔ «ایکسیا آدینگ»،^{۴۳} گرچه داستانی رئالیستی و مدرن محسوب می‌شود، مع‌هذا لک حاوی عناصر آموزشی است. این داستان، دربارهٔ معلمی است که آرزو می‌کند دماغ کنده‌اش کوچک شود. البته، او به تدریج درمی‌یابد که داشتن یک دماغ کنده، بهتر از نداشتن دماغ است. به نظر می‌رسد که مکتب آموزشی، به طور جدی به حمایت خود از داستان‌های کودک چینی ادامه می‌دهد؛ آن هم به دلیل سانسور کتاب که توسط دولت کمونیستی حاضر جمهوری خلق چین به اجرا درمی‌آید.

نوشتن رمان‌های بلند برای کودکان، در تخصص نویسندگان داستان‌های کودک چین نیست. شیوه قصه‌نویسی آشنا، قابل خواندن، کوتاه و ساختار نامنظم در ادبیات کلاسیک که در آثار مربوط به دوره امپراتوری چین دیده می‌شد، می‌تواند عامل تأثیرگذار و ناخودآگاهی در شیوه نگارش نویسندگان معاصر چینی باشد که بیشتر به نگارش داستان‌های کوتاه تمایل نشان می‌دهند. از داستان‌های بلندی که به طور آزمایشی نوشته شده است، می‌توان به آثار «زنگ یوان جی»^{۴۴} اشاره کرد که اخیراً دو کتاب به نام‌های «پی پی لو»^{۴۵} و «لواوکسی ایکسی»^{۴۶} برای کودکان نوشته است. این‌ها داستان‌هایی دربارهٔ دو کودک کم‌سن و سال است که ماجراهای خیالی (فانتزی)، مانند کوچک شدن به اندازه کوتوله‌ها و مانند آن برای‌شان اتفاق می‌افتد. البته، این دو کتاب را نه می‌توان به عنوان رمان بلند در نظر گرفت و نه به عنوان داستان واقعی که جامعه مدرن چین را به تصویر می‌کشد. هیچ کتاب داستانی دربارهٔ مسائل اجتماعی، سیاسی و اقتصادی که به طور متوسط، همهٔ زنان خانه‌دار چینی و کودکان آن مواجه هستند، یافت نمی‌شود. تنها یک نویسنده، به نام «بینگ ایکسین»^{۴۷} که از نسل نویسندگان فرانقلابی است، چند داستان کوتاه واقعی دربارهٔ زندگی خانوادگی، بدون هیچ نگرش سیاسی

نوشته است. متأسفانه، نوشته‌های این خانم نویسنده، بسیار کوتاه و مانند فنون درسی مدارس است. به طور مثال، نام یکی از داستان‌های تراژیک او، «آخرین خواب»^{۴۸} است که به رنج‌های بی‌شمار یک دختر روستایی می‌پردازد که به عنوان فرزند خوانده، به خانواده‌ای سپرده شده است. یکی از کتاب‌هایی که در هنگ کنگ به چاپ رسیده و از روش قصه‌گویی جالب‌تری استفاده کرده و داستان را از زبان یک کودک نقل می‌کند، کتابی است به نام «دزدها در مقابل چینی‌های کوتوله»^{۴۹} که شامل ۴ داستان کوتاه با نویسنده‌های مختلف از کشور هنگ کنگ است.

با تمام این‌ها، رمان‌های طولانی مخصوص کودکان در چین، هنوز از نظر ادبی، جایگاه واقعی و موردقبول خود را نیافته است. در بین نویسندگان معاصر کودک که هنوز هم مشهور هستند و از فضای پس از انقلاب استفاده می‌کنند، می‌توان به نویسندگانی مانند «جین جین»^{۵۰}، «جی گوئیلین»^{۵۱}، «هی بی»^{۵۲}، «بائولی»^{۵۳} و «بی شنگ تائو»^{۵۴} اشاره کرد. این‌ها نویسندگانی قابل احترام و متمایز از دیگران هستند که نه تنها برای کودکان، بلکه برای بزرگسالان نیز می‌نویسند و به همین دلیل آثارشان، هرچقدر هم آموزش‌مآبانه و تا حدی تبلیغی باشد، هنوز هم موردعلاقه جوانان معاصر چینی است.

آنچه به ادبیات کودک چینی ارزش می‌بخشد، تلاش تصویرگران بسیار هوشیاری است که تصاویر آن‌ها زینت‌بخش کتاب‌های تصویری جلد مقوایی کودکان شده که اخیراً به چاپ رسیده است. از آن جا که چین، درهای سیاسی خود را در دهه ۱۹۸۰ به روی دنیا گشود، هنرمندان چینی در بیان احساسات خود آزادی‌هایی به دست آوردند. بهترین آثار هنری، آن‌هایی است که آمیزه‌های است از هنر چین و هنر غربی. این شامل نوعی هنر مدرن است که البته به اندازه روش نقاشی با حرکت قلم‌مو که در چین باستان با استفاده از رنگ‌های قرمز، سبز - آبی، سیاه و سفید به کار گرفته می‌شد، موفق نیست. معمولاً در آثار کلاسیک تصویرگران کودک، مانند آثار «کای یان میان»^{۵۵}، فضای رمانتیک بسیار نیرومندی به چشم می‌خورد که افسانه «کویوان»^{۵۶} از این نمونه است. به طور مثال، تصویر کویوان در حالی نشان داده می‌شود که لباس‌های به رنگ سیاه و سبز و زرد پوشیده، در حالی که امپراتور با لباس سرتاپا سفید نشان داده شده است. استفاده از این رنگ برای امپراتوران و پادشاهان چینی که به طور عادی از رنگ زرد سلطنتی استفاده می‌کنند، غیرعادی است.

آثار دیگر تصویرگران کتاب کودک، نشان می‌دهد که از نوعی سبک نقاشی کلاسیک چینی استفاده کرده‌اند. گاهی سبک‌ها تغییر می‌کند و از سبک مجسمه‌های باستانی و نقاشی‌های دیواری استفاده می‌شود. درواقع، می‌توان گفت که برای تصویرگری کتاب‌های کودک در چین، از سبک‌ها و ابزارهای مختلف (مثل چاپ چوبی) استفاده می‌شود. در بین این کتاب‌ها می‌توان به کتاب «قصه‌هایی از

شیوه قصه‌نویسی آشنا، قابل خواندن، کوتاه و ساختار نامنظم در ادبیات کلاسیک که در آثار مربوط به دوره امپراتوری چین دید می‌شود، می‌تواند عامل تأثیرگذار و ناخودآگاهی در شیوه نگارش نویسندگان معاصر چینی باشد که بیشتر به نگارش داستان‌های کوتاه تمایل نشان می‌دهند

جشن‌های سنتی چینی و حکایت‌های چینی»^{۵۷} اشاره کرد.

سبک‌های هنری دیگر، به غیر از نقاشی کلاسیک با استفاده از قلم‌مو که توسط تصویرسازان چینی در کتاب‌های تصویری کودکان به کار گرفته می‌شود، از موفقیت کم‌تری برخوردارند. از نمونه این کتاب‌ها می‌توان به سه مورد زیر اشاره کرد: «۹ پسر ازدها»^{۵۸} «معبد سفید»^{۵۹} و «درخت سرخ‌فام»^{۶۰}.

اخیراً یک سری کتاب تصویری برای کودکان، توسط بنگاه نشر کتاب کودک «آن هیو»^{۶۱} به چاپ رسیده که تقلید آشکاری از داستان‌های کمیک استریپ غربی است. تنها اثر موفق در شیوه داستان‌سرایی منظوم، به عنوان یک کتاب تصویری «موشه عروسی می‌کنه»^{۶۲} نام دارد که در هنگ کنگ به چاپ رسیده و درواقع، حاصل همکاری نویسنده تایوانی کتاب کودک و یک تصویرگر چینی‌الاصل است.

اثر دیگر، «اسب سنگی کویین»^{۶۳} (به معنی جین که نوعی آلت موسیقی چینی است) نام دارد که آن هم حاصل همکاری و تلاش هنرمندان تایوان و چین است. گرچه کتاب‌های کودک معاصر که در جمهوری خلق چین به چاپ می‌رسند، از نظر ظاهری جذاب و زیبا هستند، فاقد ویژگی‌های بارز یک داستان کودکانه‌اند. شاید نویسندگان در آینده‌ای نزدیک، از هم‌تایان خود، یعنی نویسندگان تایوان و هنگ‌کنگ، شیوه داستان‌سرایی مناسب و جالب برای کودکان را بیاموزند.

کتاب و نشریات کودک در چین

گرچه ادبیات کودک چین، در دوران معاصر به شکوفایی رسیده است، مع‌هذا، راهی طولانی در پیش دارد و تنها می‌توان منظر گذشت زمان شد تا یک رمان ارزشمند چینی برای کودکان به نگارش درآید. تصویرگری کتاب‌های کودک در چین نیز به آهستگی و با اطمینان از بالا رفتن کیفیت ادبیات کودک در این کشور، جایگاه بین‌المللی خود را خواهد یافت. در راستای این اهداف، در دهه ۱۹۸۰، نظریه‌پردازان و نویسندگان چینی به افکار تازه‌ای رسیدند. از سال ۱۹۷۸ تاکنون، نزدیک به ۹۰ کتاب تحقیقی در این باره به چاپ رسیده است. مردم به این نتیجه رسیده‌اند که ادبیات کودک باید آمیزه‌ای از آموزش و پرورش و هنر باشد. نویسندگان برای سه گروه سنی می‌نویسند: (۱) کودکان پیش دبستانی (۲) دانش‌آموزان دبستانی (۳) نوجوانان و جوانان

یکی از جوایز ادبی در چین، «جایزه بزرهای تازه»^{۶۴} نام دارد که توسط «مجله ماهانه ادبیات کودک»^{۶۵} به نویسندگان جوان تعلق می‌گیرد.

امروزه ادبیات کودک، به عنوان رشته‌ای تخصصی، در دانشگاه‌ها و کالج‌های چین تدریس می‌شود. در حال حاضر در کشور چین، ۲۶ ناشر به طور تخصصی برای کودک و نوجوان کتاب منتشر می‌کنند. در میان ۱۹۰ عنوان مجله کودک که در این کشور چاپ می‌شود، ۸۰ عنوان به ادبیات محض و ۲

مجله به زمینه‌های نظری ادبیات کودک می‌پردازند.

مهم‌ترین و شناخته شده‌ترین روزنامه محلی در زمینه ادبیات و هنر، «روزنامه ادبی»^{۶۶} نام دارد که در هر شماره خود، یک صفحه را به تحقیق در زمینه ادبیات کودک اختصاص می‌دهد.

در کشور چین، در سال ۱۹۸۵، بیش از ۵۰۰۰ عنوان کتاب کودک، در بیش از یک میلیارد نسخه به چاپ رسید. به طور مثال، «بنگاه کتاب کودک در چین»^{۶۷} هر ساله ۱۰۰ عنوان کتاب جدید و ۱۰۰ عنوان کتاب دیگر را تجدید چاپ می‌کند. علاوه بر آن، تعداد ۶ عنوان مجله به نام‌های «مجله ماهنامه ادبیات کودک»،^{۶۸} «مجله مصور کودکان پیش‌دستانی»،^{۶۹} «مجله مصور خردسالان»،^{۷۰} «مجله کودکان چینی»،^{۷۱} «مجله دانش‌آموزان راهنمایی»^{۷۲} و «ما مجله ماهانه علمی را دوست داریم»^{۷۳} را در ۳۰۰۰ نسخه در هر شماره به فروش می‌رساند. به طور کلی، می‌توان گفت که ۳۵۰۰ عنوان کتاب جدید و ۸۰۰ عنوان کتاب تجدید چاپی، هر ساله در چین، توسط ۲۶ ناشر کودک به چاپ می‌رسد.

از جمله کتاب‌های مطرحی که در زمینه ادبیات کودک در چین به چاپ رسیده، می‌توان به کتاب «منتخبی از ادبیات کودک»^{۷۴} اشاره کرد که تاکنون در ۷ جلد به چاپ رسیده است. این کتاب، شامل افسانه‌های پریان، داستان، نشر، تئوری (فرضیه)، شعر، نمایش نامه و داستان علمی است. علاوه بر این منتخب، ۱۲ جلد از کتاب کتابخانه‌ای از افسانه پریان^{۷۵} که شامل ۵۰۰۰/۰۰۰ کلمه است (یعنی هر جلد شامل ۳۵۰۰۰۰ الی ۴۵۰۰۰۰ کلمه)، به زودی به چاپ خواهد رسید. کتاب دیگری به نام «منتخبی از ادبیات چین در عصر حاضر»،^{۷۶} در ۲ جلد به طور مرتب و سالانه به چاپ می‌رسد. اشاره به این نکته خالی از لطف نیست که قصه‌های نظیر قصه سیندرلا به زبان چینی که در قرن نهم بعد از میلاد نوشته شده، به دست آمده است. کتابی به نام «همه مردان با هم برادر هستند»^{۷۷} نیز

پی‌نوشت‌ها:

نوشته شده که شخصیت اصلی آن، سانگ چیانگ^{۷۸} نام دارد. برای نوشتن این داستان، دقیقاً از «شخصیت رابین‌هود» الهام گرفته شده که تحت فشارهای اجتماعی، دست به راهزنی می‌زند. در واقع، می‌توان گفت که این داستان، نمادی از داستان‌های غربی است.

پیوند بین ادبیات سنتی و نوشته‌های معاصر برای کودکان، شاید در آثار «لوهوسان»^{۷۹} (۱۸۸۱-۱۹۳۶) بیشتر به چشم بخورد؛ آثاری که در آن‌ها داستان‌های عامه و افسانه‌های پریان چینی، در یک جا جمع شده و در دسترس کودکان قرار گرفته است. مائو در سال ۱۹۴۲، از آثار «لوهوسان» قدردانی کرد. مائو قبلاً از نویسندگان خواسته بود تا در بیداری توده مردم بکوشند، احساسات آن‌ها را تحریک کنند و آن‌ها را به سوی اتحاد و تلاش برای ایجاد تغییرات در محیط سوق دهند. کتاب‌های معاصر جمهوری خلق چین، هنوز هم چنین طرز تفکری را دنبال می‌کنند و از بار آموزشی بسیار بالایی برخوردارند.

مقاله حاضر، در واقع گزیده‌ای است از ۴ مقاله به شرح زیر:

ماخذ:

- ۱) Chinese children's literature - then and now / Dr. Laino Ho - The new Review of Literature and Librarianship, Vol. ۳, ۱۹۹۷.
- ۲) Children's Literature and Research in china/ Bi Bingbin - children's literature Research, ۱۹۹۱.
- ۳) The oxford Companion to children's Literature / Humphrey carpenter and Mari Prichard, ۱۹۹۹.
- ۴) International Companion Encyclopedia of Children's Literature / Peter Hunt, ۱۹۹۶.

۵۵. Cai Yanmian .

۵۶. Qu Yuan .

۵۷. Tales of chinese festive traditions and chinese fables .

۵۸. The nine sons of the dragen .

۵۹. The white Pagoda .

۶۰. Red Laurd tree .

۶۱. Anhui .

۶۲. Mouse takes a bride .

۶۳. The horse - Carved Quin .

۶۴. New seeding Prize .

۶۵. Children's literature Monthly .

۶۶. Literature Gazette .

۶۷. China children's Publishing house .

۶۸. children's literature Monthly .

۶۹. Pre- school Pictoral .

۷۰. Baby's Pictoral .

۷۱. Chinese children .

۷۲. Middle school students .

۷۳. We love science monthly .

۷۴. The children's literature Anthology .

۷۵. Library of world fairy tales .

۷۶. Anthology of chinese literature of Present Day .

۷۷. All Men Are Brothers .

۷۸. Sung chiang .

۷۹. Lu Hsun .

۲۸. The scarecrow

۲۹. The statue of an ancient hero

۳۰. Zhang Tiang

۳۱. Little Lin and big lin .

۳۲. Jin Jin .

۳۳. He - Yi .

۳۴. Bao Lei .

۳۵. Ge Cuilin .

۳۶. Mao Zedong .

۳۷. Gong of Four .

۳۸. The general anthology of modern children's of china (۱۹۹۰).

۳۹. A misty fragrant palace .

۴۰. A spoilt brat and a toad .

۴۱. A multi talented totoise .

۴۲. The story of a big nose teacher .

۴۳. Xiao Ding .

۴۴. Zheng Yuanjie

۴۵. Pipi Lu

۴۶. Lu Xixi

۴۷. Bing Xin

۴۸. Lost sleep

۴۹. Burgers rersus chinese dumpling .

۵۰. Jin Jin .

۵۱. Ge Gulin .

۵۲. He Yi .

۵۳. Bao Lei .

۵۴. Ye shengtiao .

۱. Analects

۲. Qin

۳. Qin shihuang

۴. Romance of three kingdoms

۵. The water margin

۶. Men of marshes

۷- song period

۸. Romance of Red chamber

۹. Hua Mulan

۱۰. Confucian

۱۱. Journey to west

۱۲. Qin (Manchu)

۱۳. Grimms

۱۴. Andersen

۱۵. Aesop's fables

۱۶. tong - hua

۱۷. Lu Xun

۱۸. Commercial press

۱۹. shang hai

۲۰. Tang

۲۱. Song

۲۲. Yuan

۲۳. Taoist

۲۴. Ming

۲۵. Sun Yuxiu

۲۶. The Kingdom without of cat

۲۷. Ye shengtiao